

T29

Eneide VI, 756-887
Il futuro di Roma

Metro:
 esametro

- “Nunc age, Dardaniam prolem quae deinde sequatur
 gloria, qui maneant Itala de gente nepotes,
 inlustris animas nostrumque in nomen ituras,
 expediam dictis, et te tua fata docebo.
- 760 Ille, vides, pura iuvenis qui nititur hasta,
 proxima sorte tenet lucis loca, primus ad auras
 aetherias Italo commixtus sanguine surget,
 Silvius, Albanum nomen, tua postuma proles,
 quem tibi longaevo serum Lavinia coniunx
- 765 educet silvis regem regumque parentem,
 unde genus Longa nostrum dominabitur Alba.
 Proximus ille Procas, Troianae gloria gentis,
 et Capys et Numitor et qui te nomine reddet
 Silvius Aeneas, pariter pietate vel armis
- 770 egregius, si umquam regnandam acceperit Albam.
 Qui iuvenes! Quantas ostentant, aspice, viris
 atque umbrata gerunt civili tempora quercu!
 Hi tibi Nomentum et Gabios urbemque Fidenam,
 hi Collatinas imponent montibus arces,
- 775 Pometios Castrumque Inui Bolamque Coramque;
 haec tum nomina erunt, nunc sunt sine nomine terrae.
 Quin et avo comitem sese Mavortius addet
 Romulus, Assaraci quem sanguinis Ilia mater
 educet. Viden, ut geminae stant vertice cristae
- 780 et pater ipse suo superum iam signat honore?
 En huius, nate, auspiciis illa incluta Roma
 imperium terris, animos aequabit Olympo,
 septemque una sibi muro circumdabit arces,
 felix prole virum: qualis Berecyntia mater
- 785 invehitur curru Phrygias turrata per urbes
 laeta deum partu, centum complexa nepotes,
 omnis caelicolas, omnis supera alta tenentis.
 Huc geminas nunc flecte acies, hanc aspice gentem
 Romanosque tuos. Hic Caesar et omnis Iuli
- 790 progenies magnum caeli ventura sub axem.
 Hic vir, hic est, tibi quem promitti saepius audis,
 Augustus Caesar, divi genus, aurea condet
 saecula qui rursus Latio regnata per arva
 Saturno quondam, super et Garamantas et Indos
- 795 proferet imperium; iacet extra sidera tellus,
 extra anni solisque vias, ubi caelifer Atlas
 axem umero torquet stellis ardentibus aptum.
 Huius in adventum iam nunc et Caspia regna

- 800 responsis horrent divum et Maeotia tellus,
 et septemgemi turbant trepida ostia Nili.
 Nec vero Alcides tantum telluris obivit,
 fixerit aeripedem cervam licet, aut Erymanthi
 pacarit nemora et Lernam tremefecerit arcu;
 805 nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
 Liber, agens celso Nysae de vertice tigris.
 Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis,
 aut metus Ausonia prohibet consistere terra?
 Quis procul ille autem ramis insignis olivae
 sacra ferens? Nosco crinis incanaque menta
 810 regis Romani primam qui legibus urbem
 fundabit, Curibus parvis et paupere terra
 missus in imperium magnum. Cui deinde subibit
 otia qui rumpet patriae residesque movebit
 Tullus in arma viros et iam desueta triumphis
 815 agmina. Quem iuxta sequitur iactantior Ancus
 nunc quoque iam nimium gaudens popularibus auris.
 Vis et Tarquinius reges animamque superbam
 ultoris Bruti, fascisque videre receptos?
 Consulis imperium hic primus saevasque securis
 820 accipiet, natosque pater nova bella moventis
 ad poenam pulchra pro libertate vocabit,
 infelix, utcumque ferent ea facta minores:
 vincet amor patriae laudumque immensa cupido.
 Quin Decios Drusosque procul saevumque securi
 825 aspice Torquatum et referentem signa Camillum.
 Illae autem paribus quas fulgere cernis in armis,
 concordēs animae nunc et dum nocte prementur,
 heu quantum inter se bellum, si lumina vitae
 attigerint, quantas acies stragemque ciebut,
 830 aggeribus socer Alpinis atque arce Monoeci
 descendens, gener adversis instructus Eois!
 Ne, pueri, ne tanta animis adsuescite bella
 neu patriae validas in viscera vertite viris;
 tuque prior, tu parce, genus qui ducis Olympo,
 835 proice tela manu, sanguis meus!
 Ille triumphata Capitolia ad alta Corintho
 victor aget currum caesis insignis Achivis.
 Eruet ille Argos Agamemnoniasque Mycenae
 ipsumque Aeaciden, genus armipotentis Achilli,
 840 ultus avos Troiae templa et temerata Minervae.
 Quis te, magne Cato, tacitum aut te, Cosse, relinquat?
 Quis Gracchi genus aut geminos, duo fulmina belli,
 Scipiadas, cladem Libyae, parvoque potentem
 Fabricium vel te sulco, Serrane, serentem?
 845 Quo fessum rapitis, Fabii? Tu Maximus ille es,

- unus qui nobis cunctando restituis rem.
 Excudent alii spirantia mollius aera
 (credo equidem), vivos ducent de marmore vultus,
 orabunt causas melius, caelique meatus
- 850 describent radio et surgentia sidera dicent:
 tu regere imperio populos, Romane, memento
 (hae tibi erunt artes), pacique imponere morem,
 parcere subiectis et debellare superbos”.
- Sic pater Anchises, atque haec mirantibus addit:
- 855 “Aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis
 ingreditur victorque viros supereminet omnis.
 Hic rem Romanam magno turbante tumultu
 sistet eques, sternet Poenos Gallumque rebellem,
 tertiaque arma patri suspendet capta Quirino”.
- 860 Atque hic Aeneas (una namque ire videbat
 egregium forma iuvenem et fulgentibus armis,
 sed frons laeta parum et deiecto lumina vultu):
 “Quis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem?
 Filius, ane aliquis magna de stirpe nepotum?
- 865 Qui strepitus circa comitum! Quantum instar in ipso!
 Sed nox atra caput tristi circumvolat umbra”.
- Tum pater Anchises lacrimis ingressus obortis:
 “O gnate, ingentem luctum ne quaere tuorum;
 ostendent terris hunc tantum fata nec ultra
- 870 esse sinent. Nimium vobis Romana propago
 visa potens, superi, propria haec si dona fuissent.
 Quantos ille virum magnam Mavortis ad urbem
 campus aget gemitus! Vel quae, Tiberine, videbis
 funera, cum tumulum praeterlabere recentem!
- 875 Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
 in tantum spe tollet avos, nec Romula quondam
 ullo se tantum tellus iactabit alumno.
 Heu pietas, heu prisca fides invictaque bello
 dextera! Non illi se quisquam impune tulisset
- 880 obvius armato, seu cum pedes iret in hostem
 seu spumantis equi foderet calcaribus armos.
 Heu, miserande puer, si qua fata aspera rumpas,
 tu Marcellus eris. Manibus date lilia plenis
 purpureos spargam flores animamque nepotis
- 885 his saltem accumulem donis, et fungar inani
 munere”. Sic tota passim regione vagantur
 aëris in campis latis atque omnia lustrant.